

УДК 378:013:42. 007:304 :327
EL 378:013:42. 007:304 :327

**Олексій Федорович
САМОЙЛОВ**

кандидат історичних наук,
доцент кафедри міжнародних
відносин та зовнішньої
політики «Київський
міжнародний університет»

e-mail: alexei-samoilov84@mail.ru

Іван Андрійович ПАНАРІН

аспірант «Київський міжнародний університет»

e-mail: ivan29@bigmir.net

**СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ КУРСУ
«МІЖНАРОДНІ СИСТЕМИ ТА ГЛОБАЛЬНИЙ
РОЗВИТОК» В АСПЕКТІ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН**

Анотація. ХХ століття стало епохою глибоких, революційних трансформацій, пов'язаних з руйнацією або й виродженням уже не тільки традиційних, але й модернових соціальних структур, і формуванням нового глобального універсуму, у якому (з першого погляду – еkleктично) поєднуються риси різних цивілізаційних устроїв. Поліфонія глобальних трансформацій змушує не

просто осмислювати їхню логіку, але й порушувати та з'ясовувати питання щодо можливості суб'єктів історії – людини і суспільства – впливати на їхнє розгортання, конструювати майбутнє в інтересах свого виживання та розвитку. Глобальність проявляється в усіх вимірах буття світу і проявів людської свідомості. Вона означає формування спільності соціальних, економічних, політичних, правових відносин, котрі вже не можуть інтегруватись у національно-державну практику, а набувають планетарних масштабів.

Нині глобалізація стала однією з найвпливовіших сил, які визначають подальший хід розвитку нашої планети в цілому. Вона стосується всіх сфер суспільного життя, включаючи економіку, політику, соціальну сферу, культуру, екологію, безпеку тощо. Безсумнівно, глобалізація містить як позитивні, так і негативні аспекти. Її позитивний вплив пов'язаний з ефектом конкуренції, до якої вона неминуче призводить, а негативний – з потенційними конфліктами, якими вона загрожує.

Ключові слова: професійна освіта, ООН, сталий розвиток, ноосфера, глобалізація, масова культура, масове суспільство, міжнародні відносини, суспільство, цивілізація.

© САМОЙЛОВ О.Ф., ПАНАРІН І.А., 2017

Вступ. В умовах посилення взаємозалежності світу перед учасниками глобальних політичних взаємодій поновому постає ціла низка проблем, які викладаються в дисципліні, зокрема, проблеми безпеки та стабільності, проблеми війни і миру. Висвітлюються предмет та основні проблеми політичної глобалістики. Виходячи з цього, магістри мають навчитись аналізувати різноманітні

концепції, прогнозувати перспективи розвитку цивілізації та усвідомлювати значення модернізації як чинника глобального розвитку.

Теоретичною основою для написання статті стали праці таких провідних дослідників проблем глобалізації та масових комунікацій, як Р. Робертсон [1], С. Удовик [2], М. Кастельс [3] та ін.

Починаючи від останніх десятиліть ХХ століття, народи планети та їхні культури зазнають впливу потужного світового процесу, який дістав назву глобалізації (термін цей уперше вжив 1983 року американський соціолог Р. Робертсон) [1]. Масштаби й багатоаспектність цього процесу засвідчують, що людство вступило в нову добу свого розвитку, який матиме характер планетарних змін. Глобалізація опиняється в центрі уваги не лише політиків та економістів, а й філософів, соціологів, культурологів, письменників, журналістів, репрезентантів різних громадських рухів. Наслідки й перспективи її мають неоднозначну інтерпретацію, що відповідає докорінній суперечливості цього епохального явища.

Мета: методично доцільне висвітлення теоретичних і практичних аспектів міжнародно-політичних наукових знань та методів дослідження об'єкта даної науки.

Завдання:

- продумати і побудувати лекції і семінарські заняття у такий спосіб, аби лекційна «інформація» переросла в «практичне» (внутрішнє) знання студента;

- сформулювати уявлення студента про міжнародні відносини як феномен, дослідити поняття синергетичного підходу;

- розглянути основні концепції міжнародних систем, які поширені у соціально-політичній та державно-правовій думці.

Аналіз останніх досліджень. Для ґрунтового засвоєння матеріалу магістри повинні, на нашу думку, усвідомити, по-перше, невідворотність глобалізації як феномену сьогодення, а саме те, що успіхи її безперечні, але так само безперечні й втрати, які вона несе, до того ж, у будь-якій сфері життєдіяльності людства. В економіці й виробництві поглиблюється поділ на країни з передовими технологіями та країни, у яких концентрується екологічно шкідливе виробництво, або такі, яким судилося залишатися сировинними додатками перших; цілі народи таким чином витісняються на узбіччя цивілізації. Відповідно, збільшується майнове розмежування, різниця в матеріальній забезпеченості людей, рівні та якості життя взагалі і не тільки за континентами та регіонами. У сучасному світі можливості культурного обміну небачено збільшуються, але реально культурні впливи, як і інформаційні, є однобічно спрямованими, а їхній пресинговий характер суперечить самій природі здорових культурних взаємин: адже культури органічно й плідно засвоюють лише те, чого внутрішньо потребують і до чого підготовлені своїм попереднім розвитком і потенціалами.

Наступне, на що слід звернути увагу майбутніх фахівців, – це той факт, що при розгляді проблем глобалізації домінують два ракурси, які можна назвати загальноцивілізаційним і культурно-національним [4]. При першому підході увага акцентується на глобалізації економіки, фінансів, інформації, технології, а при розгляді другого підходу слід акцентувати увагу саме на культурі. Культура – це історично визначений рівень розвитку людства та людини, що виражений у типах і формах організації життя та діяльності людей, а також у матеріальних і духовних цінностях, що створюються [4].

Як стверджує Ж. Келле, сучасна глобалізація загострює та виявляє специфічні грані в далеко не новій проблемі

співвідношення європейської та американської культур і культур решти світу, переважно світу, що розвивається [5, с. 13]. Проте, за його словами, разом із необхідними для цих країн технологіями, туди також потрапила західна, переважно американська культура, що вступила у пряму суперечність із місцевою традиційною духовною культурою [5, 13]. Реакція на цю експансію масової культури була різноманітною – від свободи її поширення до різкого спротиву. Із появою супутникового телебачення та Інтернету можливості проникнення західної культури в усі країни збільшилися настільки, що це поставило під сумнів саме існування не надто сильних культур, які можуть не втриматися перед експансією чужорідної культури. У даному контексті слід зауважити, що потужний натиск непершосортної американської і в цілому західної культури відчуває на собі й Україна.

Для пояснення ще одного феномену – масової культури – слід, як нам видається, застосувати інші компоненти синергетичного підходу, наприклад філософію. Але спочатку потрібна інформація, яку викладач передає в лекції. Лекція залишається першою і головною формою передачі знань, а вже слідом за нею йдуть інші методи навчання, які поглиблюють засвоєння досить непростого для студентів матеріалу.

Отже, яку інформацію необхідно отримати студентам, щоб вони зрозуміли феномен масової культури?

Результати досліджень. Аналізуючи масову культуру і ситуацію, що склалась у сучасному глобалізованому світі, ми дійшли висновку, що масова культура є тим ґрунтом, на якому сформувалася транснаціональна культура. З усіх рівнів культури за своєю сутністю транскультура найближче до масової культури. Транснаціональна культура ґрунтується і включає в себе певні пласти масової культури національних культур; це культура, що інтегрує

ту культурну продукцію, яка утворюється на верхніх рівнях локальних культур, наймобільніша, певною мірою стандартизована.

Найважливішою ознакою «масової культури» є «масове суспільство». Найбільш закінчена та цілісна концепція масового суспільства з прямим виходом на питання культури була запропонована іспанським філософом, мистецтвознавцем і критиком Хосе Ортегою-і-Гасетом (1883–1955) – автором відомого есе «Повстання мас» (1930). У цій праці Ортега розвиває думку про те, що сучасне суспільство і його культура вражені тяжкою хворобою – засиллям бездуховної, позбавленої будь-яких прагнень людини, що називає свій стиль життям цілих держав. Будучи нездатною до критичного мислення, «масова» людина бездумно засвоює «ту мішанину прописних істин, непов'язаних одна з одною думок і просто словесного сміття, що накопичилось у неї випадково, і нав'язує її повсюди, діючи за простотою душевною, а тому без страху і нарікання» [6, с. 300]. Відповідаючи загальному духу часу, масова культура, на відміну від соціальної практики всіх попередніх епох, приблизно від середини минулого століття стає однією із найприбутковіших галузей економіки і навіть отримує відповідні назви: «індустрія розваг», «комерційна культура», «поп-культура» і т.п.

Масова культура – історичне явище, її часто розглядають як результат глобалізації і технологізації та включення в систему ринкових відносин. Масова культура визначається ринком: вона являє собою все те, що продається і користується масовим попитом [7].

Разом з масовою культурою з'являється і нова модель духовності: з культом насолоди, вільного часу, комфорту, достатку, особистого егоїзму та споживацтва, і ця модель стає основою, яка визначає поведінку людей у цілому.

Звісно, основним «транслятором» для масової культури являються засоби масової інформації. Бурхливий розвиток засобів масової комунікації у ХХ ст. призвів до зміни світосприйняття, трансформації, «дегуманізації» культури, формування нового віртуального світу спілкування [7].

Для того, щоб підтримати інтерес студентів до лекційного матеріалу, можемо нагадати їм про те, що ще О. Шпенглер, протиставляючи культуру і цивілізацію, як відмінні ознаки останньої виділяв у ній відсутність так званого «героїчного початку», техніцизм, бездуховність і масовість. А крім того, якості брейн-стормінгу попросити студентів згадати, хто такий О. Шпенглер і які праці він написав. Близьких поглядів дотримувались й інші культурологи, зокрема М.О. Бердяєв [8]. У цілому «масове» суспільство тлумачиться як нова соціальна структура, що складається внаслідок об'єктивних процесів розвитку людства – індустріалізації, урбанізації, швидкого зростання масового споживання, ускладнення бюрократичної системи, та звичайно ж, розвитку засобів масової комунікації. За цих умов людина «з вулиці», втрачаючи індивідуальність, перетворюється в безликого статиста історії, розчиняючись у натовпі, який уже не прислуховується до справжніх авторитетів, а легко стає жертвою демагогів і навіть злочинців, що позбавлені будь-яких ідеалів.

У сучасному світі можливості культурного обміну небачено збільшуються, але реально культурні впливи, як і інформаційні, є односторонньо спрямованими, а їхній пресинговий характер суперечить самій природі здорових культурних взаємин: адже культури органічно й плідно засвоюють лише те, чого внутрішньо потребують і до чого підготовлені своїм попереднім розвитком і потенціалами. Форма плідної культурної взаємодії – діалог. Інакше ж, за умов масованої експансії, форсованого тиску, суспільства

засвоюють не культурний продукт, а його ерзац; примітивніше, а не досконаліше, низьке, а не високе. Це й бачимо нині: у всі закутки світу проникають не найкращі зразки т.зв. «масової культури» і не найкращі стандарти т.зв. «американського» способу життя. Культурна багатоманітність людства поставлена під загрозу, а багатоманітність — це спосіб буття культури. І цілком слушно автори колективної праці українських учених «Людина й культура в умовах глобалізації» [9] наголошують: питання про національну культуру постає нині не лише як питання національної, але й «загальнопланетної безпеки» [9, с. 9].

Серед позитивних наслідків глобалізації слід, насамперед, зазначити розширення світового інформаційного простору, посилення процесів мовної і культурної взаємодії, забезпечення звичайній людині доступу до інформації та світових інтелектуальних надбань. Водночас глобалізація сприяє утвердженню потужних цивілізаційних систем, які поступово відтісняють на задній план слабші системи, нав'язуючи їм власні цінності і закони розвитку. Важливою передумовою транскордонної комунікації є вибір мови, якою вона здійснюється. На роль засобів цієї комунікації, як звичайно, претендують кілька так званих «світових» мов, передусім англійська. За різними оцінками, нею тепер користуються від 400 до 800 млн людей: ті, для кого англійська є першою (рідною) мовою, і ті, хто постійно вживає англійську у сферах інформації, освіти та міжнародного спілкування [10]. Вибір англійської на роль першої мови міжнародного спілкування зумовлений як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. Дослідники зазначають її раціональну будову, багатство словникового складу, який дає змогу створювати розгалужені терміносистеми. Разом з тим, англійська асоціюється з

англомовним світом (де панують свобода і демократія), на чолі якого стоїть найпотужніша держава сучасності – США. Усе це забезпечує англійській мові високий престиж в очах мовців, спонукаючи їх до її вивчення. Функцію засобів міжнародного спілкування виконують також французька, іспанська, арабська, португальська, російська мови, які обслуговують кілька національних спільнот, набувши поширення на окремих континентах. За умов глобалізації посилюється природний тиск мов міжнародного спілкування на не такі уживані мови. Це виявляється, зокрема, у тому, що все більша кількість їх носіїв прагне оволодіти “світовими мовами”, насамперед англійською, і досягти високого рівня дво- і багатомовності. Тому, на нашу думку, у даному аспекті апокаліптичного характеру набуває вимирання мов нечисленних народів, на черзі – мови їхніх численніших сусідів, а там – і зведення мовної картини людства до однієї-двох розмитих барв, що було б катастрофічним духовним зубожінням. З усвідомлення цього зародилася Європейська хартія регіональних мов або мов меншин [11], але поки що вона не стала регламентом поведінки для мовних гегемонів. Суспільно-політична сфера характеризується концентрацією владної енергії та концептуальних рішень у світових центрах і, відповідно, обмеженням можливостей світової периферії, дедалі більшим відчуженням людини від життя суспільства, пригніченням локальних ініціатив і традиційних форм суспільного життя, аж до силового, збройного нав’язування євроатлантичної моделі демократії як нібито універсальної для всіх народів. Однією із яскравих рис сучасного світу є його етнічне та національне різноманіття. На початку XXI століття у світі налічувалося понад 200 незалежних держав, п’ять тисяч етнічних груп і понад 600 спільнот, представники яких розмовляють однією мовою

[12]. Однак останніми роками під впливом процесів глобалізації структура світового співтовариства досить швидко деформується. Так, наприклад, згідно з деякими прогнозами, до кінця XXI століття більше половини з існуючих нині етнічних мов можуть зникнути назавжди [13]. А це означає, що назавжди можуть бути втрачені багаті цінності культури, а також ті знання, що представлені цими мовами і будуть просто недоступними майбутнім поколінням.

Розуміння культури як засобу самореалізації та самотворення особистості дає можливість диференційовано підійти до розуміння історичних форм культури [14].

Процес мультикультуралізації та перемішування став найактуальнішим останніми десятиліттями.

Характерною рисою XXI ст. є тенденція до культурної універсалізації, спрямованої не на поглинання одними культурами інших, а на пошуки можливостей співіснування різних культурних елементів у єдиному загальнолюдському просторі.

Сучасна культура, на нашу думку, визначається передусім, інтеграцією різноманітних культурних конфігурацій у єдине ціле. Якщо дослідники культури, навіть у Новий час, спиралися, передусім, на цивілізаційні концепції і розглядали вплив культур США та Європи як форму колоніального цивілізаційного впливу і нормальної культурної дифузії, то сучасні процеси виходять за межі цих меж. Сучасна культура визначається все інтенсивнішим формуванням «світової» спільноти і, відповідно, «світової культури». Панкультурні процеси стають нашою щоденною реальністю. Темпи модернізації та інтенсифікації комунікативних процесів зростають так, що індивідуальна свідомість далеко не завжди в змозі це здолати. Для підтвердження вищезазначеного можна

навести такий цікавий приклад. Декілька років тому британська дослідниця традиційних етнічних культур, опинившись у віддаленому африканському селищі, у перший же вечір свого перебування там була запрошена в гості до одного з мешканців селища. Вона відправилася до нього в очікуванні тривалого знайомства з традиційними для мешканців африканської глибинки формами дозвілля. Але, на жаль, наступило гірке розчарування. Вона виявилася свідком колективного перегляду на відео нового голівудського фільму, який на той момент ще не встиг навіть вийти на екрани лондонських кінотеатрів. Так вона зіштовхнулася із типовим проявом глобалізації культури.

Структурно лекцію слід побудувати так, щоб підкреслити два моменти, пов'язані між собою. Потрібно дотримуватися чіткої логіки викладання і водночас внести своєрідну «інтригу» в розповідь, яка розбудить зацікавленість студентів. Наприклад: декілька років тому туареги – найбільше кочове плем'я Сахари – на десять днів пізніше почали свою традиційну щорічну міграцію лише тому, що для них було важливим додивитися до завершення один з американських телесеріалів. І такі приклади можна множити: адже і десь у нижньобаварському селищі так само дивляться американські серіали, носять джінси та палять цигарки «Мальборо», як і в Калькутті, Сінгапурі чи «бідонвілях» Ріо-де-Жанейро. Мешканці багатьох країн світу нині дивляться по телебаченню та на відео фільми західного виробництва, рекламу, вживають «їжу швидкого приготування», купують товари, виготовлені за кордоном, а також отримують засоби для існування, обслуговуючи потік іноземних туристів. Глобальна економіка поглинає та інтегрує місцеву, а традиційна культура переживає все потужніші іншокультурні впливання.

Ми переконані в тому, що майбутній фахівець з міжнародних відносин повинен мати глибоку теоретичну підготовку та розбиратись у процесах світоустрою. Відтак, перше, що варто розуміти студентам, - це те, що в ХХ ст., яке стало періодом двох світових і безлічі локальних воєн, повага до прав і свобод людини, толерантність за своєю інституціоналізацією дедалі більше утверджуються як альтернатива протистоянню, збройним конфліктам, інституту війни. З французької мови термін «толерантність» увійшов у термінологію світової культури, за яким розуміється як повага до іншого, способу думок, поведінки, політичних або релігійних поглядів іншого.

В умовах глобалізації світу використання засобів масової комунікації перетворює культуру на галузь економіки, роблячи з неї масову культуру. Завдяки системі масових комунікацій вона охоплює переважну більшість членів суспільства; через єдиний механізм моди орієнтує та підпорядковує всі боки людського буття [14].

«Масова культура» утверджує ідентичність матеріальних і духовних цінностей, які в рівній мірі виступають як продукти масового споживання. Для «масової культури» епохи глобалізації є характерним виникнення та прискорений розвиток особливого професійного апарату, завданням якого є використання змісту благ, що використовуються, техніки їх виробництва та розподілу з метою підпорядкування масової свідомості інтересам монополій і державного апарату, спотворення та придушення протесту [15].

Визнання науки, зменшення впливу церкви, перехід від аграрного суспільства до індустріального призвели до зміни свідомості людей. Біблейські істини були поставлені під сумнів, жінки відчули себе рівними з чоловіками. Наприкінці ХІХ – початку ХХ століття, переважно у

Великобританії та США, набув поширення рух суфражисток, метою якого було надання жінкам виборчого права на рівні з чоловіками [16]. Логічним продовженням цього руху став фемінізм. Перша світова війна також відіграла значну роль для становлення фемінізму, адже через те, що чоловіки були мобілізовані на фронт, роль жінки в тилу помітно зросла.

Ще однією яскраво вираженою тенденцією зміни особистості в умовах глобалізації є певне культурно-ментальне “усереднення” національних, мовних, релігійних, гендерних та інших індивідуальних особливостей, формування такого собі “космополітичного індивіда”, “громадянина світу”. При чому домінантною сферою прояву такого індивіда, як ми вважаємо, буде інформаційне середовище [14]. Пропагуватись у глобалізованому суспільстві буде також так звана “масова” культура, яка, звертаючись до індивідуального та колективного підсвідомого, набуде значного поширення. Людина, яка перебуває в полі активних глобалізаційних процесів, поступово змінює й частково втрачає значимі риси особистості, виникає ризик меркантилізації, технократизації, речової фетишизації, морального нігілізму [15]. Разом із цим, особистість, імовірно, буде толерантнішою релігійно, культурно, політично, інтегрованою в мультикультурний світовий, зокрема інформаційний простір. Водночас відбувається збільшення контрастності між елітою та маргіналами – завдяки їх відповідно більшої чи меншої адаптивної спроможності.

Із безпосереднішого боку до процесів глобалізації знаходиться виникнення гучного руху «Нью Ейдж», який проголосив радикальну перебудову культури, пропонуючи поєднання авангардизму західної науки, східного езотеризму, психофізичного тренінгу, неопоганства та інших феноменів з архіву культур світу та їхніх проривних

новацій [17]. Творцями цієї нової культури, а власне, і нового світогляду, мали стати вихідці з постколоніальних країн Сходу й Півдня, що вросли в метрополію — Англію. Сказати, що вони створили глобальну ідеологію майбутнього, було б великим перебільшенням, але новий струмінь в англійську літературу вони внесли. Як і творці «світової художньої літератури» – Салман Рушді, Кадзуо Ісігуро та інші транскультурні письменники переважно африканського або азійського походження, багато з яких, за словами Піко Айєра, звертаються до своїх діаспор, до «безпритульного, еkleктичного, перемішаного» читацького загалу, чий «романи, що беруть початок у традиції «багатобатьківщинства», сконцентровані на проблемі ідентичності та їхньою центральною темою стає скрутне становище тих, хто розривається між батьківщинами й рідними мовами» [18]. Є й ще один аспект цієї проблеми, на який раніше вказав південноафриканський письменник Андре Брінк: «Якщо для опору необхідно привласнити мову ворога, я скористаюся нею і зроблю своєю» [19, с. 187]. Але для транскультурних письменників ідеться вже не про опір, а про інфільтрацію, завоювання, привласнення колишньої метрополії.

Досі універсальні художні цінності творились у межах національних культур і літератур, здатних – кожна – дати власне неповторне й збагачувальне бачення спільного світу людства. Досі багатоманітність культур є джерелом творчих здібностей людства й підставою для його самоповаги. Як буде далі – залежатиме від меж і способів розгортання процесів глобалізації, від її наслідків, від її можливої адаптації до багатокультурної реальності чи, навпаки, адаптації цієї багатокультурної реальності до глобалізації.

Оскільки фундаментом глобалізації є інформаційні технології і внутрішньо вона пов'язана з процесами становлення інформаційного суспільства, то, очевидно, що на перший план тут – за твердженням М. Кастельса – виступає культура і людина як її носій [3, с. 400]. Постіндустріальне інформаційне суспільство визначають як «суспільство знань», яке відкриває широкі перспективи для розвитку та реалізації творчого потенціалу людської особистості [там само, с. 401]. Але сама ця характеристика означає, що акцент робиться саме на інтелектуальному складнику культури. З другого боку, є надзвичайно небезпечним і недопустимим залишати інтелектуальну культуру без культури духовної. Моральні ідеали, норми, почуття, гуманістичні цінності, ідеї справедливості, свободи та прав людини залучають моральну культуру у сферу цілей та інтересів людини. Тому, на думку М. Кастельса, одна з найважливіших умов існування та подальшого розвитку людства – гуманістична спрямованість процесів глобалізації – передбачає досягнення гармонії у взаєминах інтелектуальної та духовної культур [3, с. 405].

На думку відомого американського політика й аналітика Ф. Фукуяма, нині жодна країна у світі не може захистити себе від впливу глобальних засобів масової інформації та комунікації [20]. Тому будь-яка тенденція, яка набуває свого розвитку в одному регіоні земної кулі, швидко знаходить відгук в інших регіонах, віддалених на десятки тисяч кілометрів [там само]. В умовах інформаційної глобалізації сучасні уряди вже не в змозі ізолювати власне населення від впливу найрізноманітніших потоків інформації про себе та інші народи, про їх способи розв'язання соціально-економічних і політичних проблем. Тому свідомість людей у XXI столітті формуватиметься не лише під впливом ситуації у власній країні, а також і

значною мірою під впливом інформації із зовнішнього світу. Слід зазначити, що внаслідок нової інформаційної революції, яка відбувається на наших очах, світова спільнота стає мобільнішою та інформаційно пов'язаною.

Студенти, однак, повинні усвідомлювати та знати, що для набуття і використання нових інформаційних технологій у країні потрібно мати не лише фінансові умови, але й відповідний рівень інформаційної культури суспільства. Саме тому сьогодні переважна більшість провідних засобів масової інформації та нових інформаційних технологій зосереджена в багатих розвинених країнах. Так, наприклад, нині 50% користувачів мережі Інтернет мешкають у США, 40% – у Європі, 5% – у Японії та Кореї і лише 5% – у решті країн світу [21]. Це є особливість, на якій обов'язково необхідно акцентувати увагу студентів.

Підводячи підсумки лекційного заняття, звертаємо увагу магістрів на тому, що інформаційна глобалізація загострює інформаційну нерівність між багатими й бідними країнами. Інформаційна нерівність являє собою нову глобальну проблему розвитку цивілізацій, яка нині є мало вивченою. Ця проблема не зводиться лише до інструментально-технологічних аспектів забезпечення доступу людей до нових засобів комунікації та інформаційних ресурсів. Ця проблема має глибші корені культурологічного характеру.

Доцільно наголошувати на тому, що глобалізація узаконила існування певного культурного стандарту, відповідно до якого людина інформаційного суспільства повинна володіти кількома іноземними мовами, уміти користуватися персональним комп'ютером, здійснювати процес комунікації з представниками інших культурних світів, розуміти тенденції розвитку сучасного мистецтва, літератури, науки, філософії тощо [14].

Висновки. Глобалізація посилила інтенсивність культурних обмінів, різко розширила коло тих, хто створює безкінечний процес переходу з одного культурного світу в інший. По суті, глобалізація зробила кордони прозорими для талантів, зняла обмеження на пересування з однієї країни в іншу талановитих і видатних виконавців, дирижерів, художників, режисерів, більшість з яких нині набагато більше часу проводять за кордоном, аніж у себе на батьківщині. В умовах глобалізації результати творчості геніїв перестають бути досягненням тієї чи іншої нації, а стають досягненням усього людства. На нашу думку, не буде перебільшенням стверджувати, що глобалізація сприяє культурній універсалізації, схожій за своїми характеристиками на універсалізацію Античності, коли, наприклад, Зенон та Архімед, Софокл і Гомер сприймалися не як елліни, громадяни Спарти та Афін, а як носії цінностей, значимих у кордонах ойкумени – усього цивілізаційного світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Robertson R. Globalization: social theory and global culture / R. Robertson. – London : Sage, 1992. – 211 p.
2. Удовик С. Глобализация: семиотические подходы / Сергей Удовик. – К. : Ваклер, 2002. – 480 с.
3. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Мануэль Кастельс ; [пер. с англ. О.И. Шкаратана]. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
4. Актуальные вопросы культуры [Электронный ресурс]. – Режим доступа до статті : <http://intencia.ru/News-view-6.html>.
5. Келле Ж. Противоречия глобализации / Ж. Келле // НГ. – №11. – 2005. – С. 13.
6. Хосе Ортега-и-Гассет. Восстание масс / Хосе Ортега-и-Гассет ; [пер. В. Кузнецов]. – М. : АСТ, 2008. – 352 с.

7. Массовая культура: основные понятия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://countrystudies.ru/maskultura.html>.
8. Бердяев Н.А. Дух и реальность / Николай Александрович Бердяев. – М. : Интрада, 2003. – 175 с.
9. Людина і культура в умовах глобалізації / [під ред. В.С. Лук'янця]. – К. : ПАРАПАН, 2003. – 397 с.
10. Английский язык в мире [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.english.dp.ua/english_language.html.
11. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_014
12. Программа ООН по населённым пунктам «ООН-хабитат» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.un.org/ru/ga/habitat/>
13. Доповідь про світовий розвиток 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті : <http://www.un.org/ru/development/surveys/docs/worlddev2011.pdf>.
14. Культура [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://%00%9A%1%83%00%BB%01%8C%01%82%01%83%01%80%D0%B0?searchMode=Interetations>
15. Shaping the future: Six Global Goals [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.clubofrome.org/?p=2118>
16. Суфражизм [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/1047978>
17. Нью Эйдж // Энциклопедия современной эзотерики [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ariom.ru/wiki/N%27juJejjdzh>
18. Айер П. Жизнь транзитного пассажира // Русский журнал [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://old.russ.ru/journal/persons/98-11-13/iyer.htm>.

19. Бринк А. Сухой белый сезон / Андре Бринк ; [пер. с англ. К. Полищук]. – М. : Феникс, 2007. – 328 с.
20. Фукуяма Ф. Главенство культуры [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.politnauka.org/library/dem/fukuyama.php>.
21. Сколько нас, какими мы были, чего достигли, что ждёт нас завтра? ИКТ в цифрах / Школа жизни.ру [Электронный ресурс] ; 12 марта 2008 г. – Режим доступа : <http://shkolazhizni.ru/archive/0/n-13451/>

Транслітераційний переклад використаних джерел

1. Robertson R. Globalization: social theory and global culture / R. Robertson. – London : Sage, 1992. – 211 p.
2. Udovy`k S. Globaly`zacy`ya: semy`oty`chesky`e podhody / Sergej Udovy`k. – K. : Vakler, 2002. – 480 s.
3. Kastel`s M. Y`nformacy`onnaya` epoxa: ekonomy`ka, obshhestvo y` kul`tura / Manuəl` Kastel`s ; [per. s angl. O.Y` Shkaratana]. – M. : GU VShЭ, 2000. – 608 s.
4. Aktual`nye` voprosy` kul`tury [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu do statti : <http://intencia.ru/News-view-6.html>.
5. Kelle Zh. Protu`vorechy`ya` globaly`zacy`y` / Zh. Kelle // NG. – #11. – 2005. – S. 13.
6. Xose Ortega-y`-Gasset. Vosstany`e mass / Xose Ortega-y`-Gasset ; [per. V. Kuzneczov]. – M. : АСТ, 2008. – 352 s.
7. Massovaya` kul`tura: osnovnye` ponyaty`ya [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu : http://countrystudies.ru/mas_kultura.html.
8. Berdyaev N.A. Dux y` real`nost` / Ny`kolaj Aleksandrovy`ch Berdyaev. – M. : Y`ntrada, 2003. – 175 s.
9. Lyudy`na i kul`tura v umovax` globalizaciyi / [pid red. B.C. Luk`yancya]. – K. : PARAPAN, 2003. – 397 s.

10. Angly`jsky`j yazyk v my`re [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu : [http : // www. engl ish. dp. ua/engli sh_1_anguage. html](http://www.engl.ish.dp.ua/engli_sh_1_anguage.html).
11. Yevropejs`ka xartiya regional`ny`x mov abo mov menshy`n [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu : [http: // zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_014](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_014)
12. Programma OON po nasele`nnym punktam «OON-xaby`tat» [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu : [http: // www.un.org/ru/ga/habitat/](http://www.un.org/ru/ga/habitat/)
13. Dopovid` pro svitovy`j rozvy`tok 2011 [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu do statii : [http: // www.un.org/ru/development/surveys/docs/worlddev2011 .pdf](http://www.un.org/ru/development/surveys/docs/worlddev2011.pdf).
14. Kul`tura [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu : [http: // %00%9A%1%83%00%VV%01%8S%01%82%01%83%01%80%D0%B0?searchMode=Interetations](http://%00%9A%1%83%00%VV%01%8S%01%82%01%83%01%80%D0%B0?searchMode=Interetations)
15. Shaping the future: Six Global Goals [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu : <http://www.clubofrome.org/?p=2118>
16. Sufrazhy`zm [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu : [htt p: //dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/1047978](http://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/1047978)
17. N`yu Ejdzh // `Ency`klopedy`ya sovremennoj ezotery`ky` [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu : [http: // ariom.ru/wiki/N%27juJejjdzh](http://ariom.ru/wiki/N%27juJejjdzh)
18. Ajer P. Zhy`zn` tranzyn`tnogo passazhy`ra // Russky`j zhurnal [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu : [http: // old.russ.ru/journal/persons/98-1-1-13/iyer.htm](http://old.russ.ru/journal/persons/98-1-1-13/iyer.htm).
19. Bry`nk A. Suxoj belyj sezon / Andre Bry`nk ; [per. s angl. K. Poly`shhuk]. – M. : Feny`ks, 2007. – 328 s.
20. Fukuyama F. Glavenstvo kul`tury [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu : [http: // www.politnauka.org/library/dem/fukuyama.phr](http://www.politnauka.org/library/dem/fukuyama.phr).
21. Skol`ko nas, kaky`my` my` byly`, chego dosty`gly`, chto zhdët nas zavtra? Y`KT v cy`frax / Shkola zhy`zny`.ru [Elektronny`j resurs] ; 12 marta 2008 g. – Rezhy`m dostupu : [http: // shkolazhizni.ru/archive/0/n-13451/](http://shkolazhizni.ru/archive/0/n-13451/)

Oleksii SAMOILOV

candidate of historical sciences, assistant professor at the department of International relations and foreign policy «Kyiv international university»

e-mail: alexei-samoilov84@mail.ru

Ivan PANARYN

post-graduate student
«Kyiv international university»

e-mail: ivan29@bigmir.net

SYNERGETIC APPROACH IN TEACHING THE COURSE OF "INTERNATIONAL SYSTEMS AND GLOBAL DEVELOPMENT" IN THE ASPECT OF PROFESSIONAL TRAINING OF INTERNATIONAL RELATIONS SPECIALISTS

***ABSTRACT.** The twentieth century became an era of deep revolutionary transformations related to the destruction or degeneration of both traditional and modern social structures and formation of a new global universe in which (seemingly eclectically) are combined features of different civilization systems. Polyphony of global transformations makes not merely comprehend their logic, but raise and solve questions whether the actors of history - an individual and society can influence their implementation, design future for their survival and development. Globality manifests in all dimensions of life of the world and human consciousness. It means the formation of commonality of social, economic, political, legal relations, which can not integrate into the national and state policy, but assume a planetary scope.*

Today, globalization has become one of the most influential forces determining the future course of our planet as a whole. It applies to all areas of public life, including economy, politics, social sphere, culture, environment, security etc. Undoubtedly, globalization contains both positive and negative aspects. Its positive influence is associated with competition effect it inevitably results in and a negative one - with potential conflicts it threatens with.

Key words: *professional education, UN, sustainability, globalization, mass culture, mass society, international relations, society, civilization.*

Алексей Федорович САМОЙЛОВ

кандидат исторических наук, доцент кафедры
международных отношений и внешней политики
«Киевский международный университет»

e-mail: alexei-samoilov84@mail.ru

Иван Андреевич ПАНАРИН

аспирант «Киевский международный университет»

e-mail: ivan29@bigmir.net

СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ ПОДХОД В ПРЕПОДАВАНИИ КУРСА «МЕЖДУНАРОДНЫЕ СИСТЕМЫ И ГЛОБАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ» В АСПЕКТЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЯХ

Аннотация. XX век стал эпохой глубинных, революционных трансформаций, связанных с разрушением или вырождением уже не только традиционных, но и современных социальных структур, и формированием нового глобального универсума, в котором (с первого взгляда – эклектично) сочетаются черты разных цивилизационных укладов. Полифония глобальных трансформаций заставляет не просто осмысливать их логику, но и поднимать и решать вопрос о возможности субъектов истории – человека и общества – влиять на их развертывание, конструировать будущее в интересах своего выживания и развития. Глобальность проявляется во всех измерениях бытия мира и проявлений человеческого сознания. Она означает формирование общности социальных, экономических, политических, правовых отношений, которые уже не могут интегрироваться в национально-государственную практику, а приобретают планетарных масштабов.

Сегодня глобализация стала одной из самых влиятельных сил, определяющих дальнейший ход развития нашей планеты в целом. Она касается всех сфер общественной жизни, включая экономику, политику, социальную сферу, культуру, экологию, безопасность и тому подобное. Несомненно, глобализация содержит как положительные, так и отрицательные аспекты. Ее положительное влияние связано с эффектом конкуренции,

к которой она неизбежно приводит, а отрицательное - с потенциальными конфликтами, которыми она чревата.

Ключевые слова: *профессиональное образование, ООН, устойчивое развитие, ноосфера, глобализация, массовая культура, массовое общество, международные отношения, общество, цивилизация.*